

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Obchod pro všechny – Cesta k zodpovědnější obchodní a investiční politice

[COM(2015) 497 final]

(2016/C 264/17)

Zpravodaj: Jonathan PEEL

Dne 11. listopadu 2015 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Obchod pro všechny – Cesta k zodpovědnější obchodní a investiční politice

[COM(2015) 497 final].

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. března 2016.

Na 516. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 27. a 28. dubna 2016 (jednání dne 28. dubna 2016), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 159 hlasy pro, 7 hlasů bylo proti a 13 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá sdělení Evropské komise (EK) ⁽¹⁾ pod názvem „Obchod pro všechny – Cesta k zodpovědnější obchodní a investiční politice“, které bylo zveřejněno v říjnu 2015, jelikož se jedná o vhodně načasovanou a potěšující modernizaci obchodní a investiční politiky EU.

1.1.1 Toto sdělení obsahuje pozitivní agendu pro podniky a je dokladem toho, že nová komisařka pro obchod naslouchala hlavním připomínkám, které vznesla občanská společnost a další subjekty, a to v návaznosti na bouřlivé dva roky, kdy se obchod poprvé v průběhu deseti let stal velmi důležitým politickým tématem. Ambiciózní program, který toto sdělení přináší, je v době rostoucí globální ekonomické nejistoty velice důležitý. Obchod a investice mají obrovský význam pro hospodářskou prosperitu EU, jež je nejdůležitějším obchodním seskupením na světě, a podepsání transpacifického partnerství (TPP) EU v pravý okamžik připomnělo, že si musí zachovat konkurenceschopnost.

1.1.2 EHSV se obává, že bude obtížné naplnit tolik očekávání, což by časem mohlo vést k problémům a k rozčarování, jakmile bude v rámci obchodních jednání EU nevyhnutelně nutné učinit kompromisy. Sdělení „Obchod pro všechny“ bude posuzováno podle toho, zda bude Komise schopna dokázat, že obchodní dohody nesnižují normy v oblasti životního prostředí a práce a další normy. Měly by totiž spíše zajistit jejich zvýšení.

1.2 Výbor se domnívá, že toho lze nejlépe dosáhnout daleko větším zapojením občanské společnosti po celou dobu jednání a potom v průběhu provádění. Občanská společnost očekává, že ústředními prvky procesu přijímání politických rozhodnutí v obchodní politice EU budou transparentnost, odpovědnost, hodnocení a analýza.

1.2.1 Díky své institucionální úloze má EHSV vhodné předpoklady pro to, aby k tomu napomohl, a to prostřednictvím svých rozsáhlých kontaktů doma a v zahraničí. Součástí tohoto posíleného dialogu musí být rovněž intenzivnější konzultace se sociálními partnery ohledně možných dopadů obchodu a investic na pracovní místa.

⁽¹⁾ COM(2015) 497 final.

1.3 Výbor je nesmírně potěšen tím, že byl požádán, aby se ke sdělení „Obchod pro všechny“ vyjádřil, což je uznáním toho, že hraje v oblasti obchodní politiky výraznější a významnější úlohu. Je však politováníhodné, že jeho úloha není zmíněna v samotném sdělení.

1.4 Výbor vítá, že je ve sdělení „Obchod pro všechny“ kladen důraz na nutnost zefektivnit obchod a investice EU a zvýšit transparentnost a na význam prosazování hodnot EU a potřebu koordinovat tuto oblast s ostatními důležitými politikami EU. Dokument se v prvé řadě podrobně zabývá udržitelným rozvojem, zejména co se týče lidských a sociálních práv a životního prostředí. V návaznosti na konferenci COP 21 by se měl nyní stát nedílnou součástí hodnot EU také boj proti globálnímu oteplování.

1.5 Potěšující je také pozornost, jež je věnována malým podnikům, které se při pronikání na nové trhy potýkají s většími překážkami. Komise ve sdělení slíbila, že po vzoru transatlantického partnerství mezi EU a USA v oblasti obchodu a investic (TTIP) do všech jednání začlení ustanovení zaměřená na malé a střední podniky a že bude provádět „pravidelné průzkumy o překážkách“, jímž malé a střední podniky čelí na konkrétních trzích. Zde je důležité stanovisko Výboru ⁽²⁾ k tématu „TTIP a jeho vliv na malé a střední podniky“.

1.6 Výbor vítá také návrh posílit Světovou obchodní organizaci (WTO) a mnohostranný systém, zejména s ohledem na 10. ministerskou konferenci, která se konala v Nairobi. Zdůrazňuje se tím regulační aspekt WTO a potřeba cílenějšího přístupu, což má mimořádný význam s ohledem na cíle udržitelného rozvoje a cíle konference COP 21 a na růst globálních hodnotových a dodavatelských řetězců, digitálního obchodu a elektronického obchodování. I nadále musí být prvořadý význam přisuzován mnohostrannému přístupu, například tím, že nebudou zaváděna neslučitelná pravidla nebo normy. Je rovněž třeba obzvláště dbát na to, aby nebyly ze hry vynechány důležité země, zejména země chudší a rozvojové, především pak ty v Africe.

1.7 Obchod a investice je třeba hájit i v samotné EU, obzvláště v návaznosti na diskuse o TTIP. Výbor je potěšen tím, že se Komise zavázala, že „žádná obchodní dohoda EU nepovede ke snížení úrovně ochrany spotřebitelů, životního prostředí ani sociální ochrany a ochrany zaměstnanců“ ⁽³⁾. Obchodní politika musí být zjevně v souladu s udržitelným rozvojem, včetně dlouhodobé hospodářské udržitelnosti.

1.7.1 Na úrovni EU i na úrovni členských států musí probíhat rozsáhlá a fundovaná diskuse. Je mimořádně důležité, aby všechny zainteresované strany měly jistotu, že se budou moci vyjádřit.

1.7.2 Výbor velmi pozitivně hodnotí záměr dosáhnout toho, aby byla obchodní politika otevřenější a transparentnější a aby přinášela větší prospěch spotřebitelům. Je třeba brát v potaz názory spotřebitelů, aby byla posílena důvěra a aby se obchod stal udržitelnějším a zodpovědnějším. Výbor však také sdílí znepokojení Evropské organizace spotřebitelů (BEUC) nad tím, že ještě stále nebyly zavedeny mechanismy, které by v obchodní politice zakotvily zásadu předběžné opatrnosti a přístup založený na posouzení rizik. To pak musí být nedílnou součástí „zásady inovace“ ⁽⁴⁾.

1.8 Výbor se nicméně domnívá, že Komise musí učinit více. Musí ukázat, že i ona sama nese zodpovědnost za svá jednání týkající se obchodu a investic a že je schopna dostát svým prohlášením ohledně prospěšnosti pro všechny.

1.8.1 Výbor je potěšen tím, že je ve sdělení vyjádřeno odhodlání zajistit u všech jednání stejnou míru transparentnosti, jaké bylo dosaženo v případě TTIP (zatím však nikoli v jednáních s Japonskem). Pravidelné podávání informací během každého kola jednání je pro občanskou společnost důležité. Vzhledem ke své institucionální úloze byl EHSV zklamán tím, že nebyl oficiálně přizván k účasti ve zvláštní poradní skupině k TTIP. Při budoucích jednáních je třeba to napravit.

⁽²⁾ Úř. věst. C 383, 17.11.2015, s. 34.

⁽³⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽⁴⁾ „Better Framework for Innovation“ (Lepší rámec pro inovace), BusinessEurope et al., červen 2015.

1.9 Výbor nesmírně lituje toho, že se ve sdělení nehovoří o monitorovacích mechanismech občanské společnosti, jež dohlížejí na plnění kapitol věnovaných obchodu a udržitelnému rozvoji ve stávajících obchodních dohodách EU, ani o tom, jakým způsobem by se daly rozvinout a posílit. Výbor je přesvědčen, že mechanismy prosazování se musí stejným způsobem uplatňovat i u samotných kapitol věnovaných obchodu a udržitelnému rozvoji, počínaje návrhem Komise týkajícím se TTIP.

1.9.1 Tyto mechanismy mají značný potenciál a mohou přinést hmatatelné výsledky. Jsou důležitým prostředkem pro dialog a spolupráci s občanskou společností z partnerských zemí, nejsou zde ale zmíněny. Výbor se domnívá, že je to v rozporu s úmyslem prosazovat zahrnování ambiciózních a inovativních kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji, spolu s jejich důležitými ustanoveními, do budoucích dohod.

1.9.2 V současnosti je již k dispozici dostatek zkušeností, na jejichž základě se lze zamyslet a vyvodit závěry pro formulování jasných a konstruktivních doporučení do budoucna. Je zapotřebí vyvážených, strukturovaných a posílených domácích poradních skupin. Důležité je také budování kapacit a lepší propagace, jak ve vztazích s partnerskými zeměmi, tak s místní občanskou společností, s cílem přimět k účasti větší počet organizací.

1.9.3 V dohodách musí být zakotveny společné schůze domácích poradních skupin obou stran a náležité financování těchto skupin a rozšíření jejich mandátu tak, aby zahrnoval činnosti zaměřené na obecnější cíle v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje.

1.10 Sdělení vykazuje další překvapivé nedostatky. Ačkoli se jedná o „sdělení Komise“, chybí zde dostatečná provázanost s ostatními generálními ředitelstvími. Výbor zatím není přesvědčen o tom, že by Komise u důležitých otázkách uplatňovala průřezový přístup napříč jednotlivými GŘ.

1.10.1 Výbor je zklamán tím, že nebyl zaujat plně koordinovaný přístup k cílům udržitelného rozvoje. Obchod a investice budou hrát důležitou roli při realizaci těchto cílů, které budou určovat globální agendu v příštích 15 letech, sdělení se však o nich zmiňuje pouze na dvou místech. Jde jednoznačně o promarněnou příležitost. Výbor žádá, aby byl neprodleně navázán dialog s cílem zajistit zapojení občanské společnosti do monitorování dopadu obchodu a investic na realizaci cílů udržitelného rozvoje.

1.10.2 Mimoto ve sdělení není ani zmínka o obnovení dohody z Cotonou o partnerství států AKT a EU, k němuž má dojít v roce 2020. EU musí rovněž aktivně podporovat silící snahy o vnitroafrickou spolupráci v oblasti obchodu, jež má pro rozvoj Afriky zásadní význam. Zhruba 50 % afrických zemí nemá s EU uzavřenu dohodu o hospodářském partnerství, přesto zde není ani náznak nějaké celoafrické strategie EU nad rámec těchto dohod nebo dohod se státy AKT.

1.10.3 Stejně tak je EHSV zklamán tím, že se sdělení nevěnuje jiným důležitým oblastem obchodní politiky. Ačkoliv se v něm několikrát upozorňuje na význam energie a surovin, nehovoří se v něm o nutnosti zabezpečit dovoz těchto důležitých zdrojů z příslušných zemí, s nimiž se zatím neplánuje uzavřít dohodu o volném obchodu, nebo nějakým jiným způsobem snížit naši energetickou závislost.

1.11 V neposlední řadě Výbor žádá, aby byly na provádění sdělení „Obchod pro všechny“ vyčleněny dostatečné prostředky, má-li být tato ambiciózní obchodní a investiční politika úspěšná. Při tom by měla být zohledněna i úloha misí a delegací EU v jiných zemích.

2. Obecné souvislosti

2.1 Obchod a investice jsou pro EU mimořádně důležité. Ve sdělení se poukazuje na to, že více než 30 milionů pracovních míst v EU, tj. jedna sedmina, závisí na vývozu, že obchod je jedním z mála dostupných nástrojů, jež jsou s to oživit ekonomiku, aniž by zatížily státní rozpočet, a že dle předpokladů se bude v nadcházejících 15 letech 90 % globálního hospodářského růstu odehrávat mimo Evropu.

2.2 Sdělení „Obchod pro všechny“ přináší vhodně načasovaný přezkum obchodní strategie EU, a to jeden rok poté, co se chopila úřadu současná Komise. Jedná se o třetí sdělení týkající se tohoto tématu – prvním bylo sdělení „Globální Evropa“⁽⁵⁾, které bylo zveřejněno v roce 2006, kdy jednání WTO o rozvojovém programu z Dohá prakticky uvízla na mrtvém bodě.

2.2.1 V tomto sdělení je kladen důraz na nutnost zefektivnit obchod a investice EU a zvýšit transparentnost a také na význam prosazování hodnot EU a potřebu koordinovat tuto oblast s ostatními důležitými politikami EU. Komise v něm slibuje, že bude věnována větší pozornost malým podnikům, které se potýkají s většími překážkami při pronikání na nové trhy.

2.2.2 Zdůrazňuje v něm rovněž, že je nutné dotáhnout do konce probíhající jednání, zejména jednání o TTIP a jednání s Japonskem a s Čínou⁽⁶⁾ (týkající se investic) – v případě Číny odkazuje obzvláště na čínskou strategii „Jeden pás, jedna cesta“ („One Belt, One Road“). Upozorňuje také na ratifikaci komplexní dohody EU o hospodářské a obchodní spolupráci s Kanadou (CETA).

2.2.3 Komise přislíbila, že bude klást větší důraz na obchodní vztahy s Asií obecně, přičemž se opětovně zaměří na meziregionální dohody o volném obchodu se zeměmi sdružení ASEAN, na investiční dohody s Hongkongem a Tchajwanem a na pokračování v pozastavených jednáních s Indií. V plánu je rovněž uzavřít dohody o volném obchodu s Austrálií a Novým Zélandem a bylo potvrzeno, že budou přezkoumány stávající dohody o volném obchodu s Mexikem a s Chile.

2.3 Komise ve sdělení upozorňuje na to, do jaké míry značný a stabilní nárůst objemu celosvětového obchodu a investic v uplynulých desetiletích přispěl ke zvýšení všeobecného blahobytu a zaměstnanosti v EU i v ostatních částech světa.

2.3.1 Uznává rovněž, že obchod může „obnášet dočasné ničivé dopady na některé regiony a zaměstnance, pokud se ukáže, že nová konkurence je pro některé firmy příliš silná,“ a zdůrazňuje, že „pro osoby, kterých se takováto změna přímo dotýká, se [...] nejedná o změnu malou“. Zde hraje důležitou roli zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci. V letech 2013–2014 tento fond pomohl více než 27 600 pracovníků⁽⁷⁾. Přínosy plynoucí z obchodu nejsou nikdy rozloženy rovnoměrně a i když je celková bilance pozitivní, mohou se na odvětvové, zeměpisné a/nebo individuální úrovni projevit negativní účinky.

2.3.2 Komise ve sdělení poukazuje také na to, že v současné době závisí na vývozu o dvě třetiny pracovních míst více než před 15 lety a že tato místa „vyžadují vysokou kvalifikaci a jsou nadprůměrně placená“⁽⁸⁾. Dále uvádí, že „přes 600 000 malých a středních podniků, které zaměstnávají více než 6 milionů osob, přímo vyváží zboží mimo EU, což představuje jednu třetinu vývozu EU“⁽⁹⁾, a dodává, že „celá řada dalších společností pak vyváží služby“ nebo fungují jako dodavatelé větších společností.

2.3.3 Od roku 2000 se vývoz evropského zboží téměř ztrojnásobil (zvýšil se přibližně o 1,5 bilionu EUR) a EU si udržuje svůj „podíl na světovém vývozu zboží“ (15 %), zatímco vzrostl podíl Číny a odpovídajícím způsobem se snížil podíl USA a Japonska. Ve sdělení se upozorňuje také na výrazný pozitivní dopad dohody o volném obchodu mezi EU a Jižní Koreou, u níž se obchodní deficit nyní změnil v přebytek.

2.3.4 Komise ve sdělení zdůrazňuje stále větší vzájemnou závislost dovozu a vývozu. Zásadně důležitý zůstává dovoz energie a surovin, avšak dle sdělení „totéž platí i pro součástky, díly a kapitálové statky, jako jsou například strojní zařízení. [...] Podíl dovozu na vývozu EU se od roku 1995 zvýšil o více než polovinu“⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ COM(2006) 567 final.

⁽⁶⁾ Důležitou otázkou je také status Číny jako tržního hospodářství.

⁽⁷⁾ Tisková zpráva EK, červenec 2015.

⁽⁸⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽⁹⁾ Tamtéž.

⁽¹⁰⁾ Tamtéž.

3. Mění se podoba světového obchodu

3.1 Komise ve sdělení „Obchod pro všechny“ správně zdůrazňuje, že musí být dodržovány základní zásady EU a že je nutné využívat obchodní dohody jakožto nástroje k prosazování takových hodnot, jako jsou udržitelný rozvoj, lidská a sociální práva, spravedlivý a etický obchod a boj proti korupci, na celém světě.

3.1.1 Sdělení bylo zveřejněno v době, kdy obchod prochází zásadními změnami. V nedávné době byly uzavřeny dvě významné mezinárodní dohody, které budou mít nesmírný dopad na uspořádání světového obchodu. Nejprve přijala Organizace spojených národů v září 2015 v rámci své Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 cíle udržitelného rozvoje – sdělení „Obchod pro všechny“ se o nich zmiňuje pouze na dvou místech.

3.1.2 Dále to pak byl úspěšný závěr prosincové konference smluvních stran Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC COP 21) v Paříži.

3.2 Obchod a investice budou hrát důležitou roli při prosazování, zaměřování a realizaci cílů udržitelného rozvoje, a to hlavně z toho důvodu, že dle odhadů Unctad (Konference OSN o obchodu a rozvoji) bude pro splnění vytyčených cílů nutné nalézt dodatečné prostředky ve výši 2,5 bilionu USD ročně, přičemž velká část těchto prostředků bude muset pocházet ze soukromého sektoru.

3.2.1 V ministerském prohlášení z 10. ministerské konference WTO, která nedávno proběhla v Nairobi, bylo uznáno, že mezinárodní obchod může přispět k dosažení udržitelného, stabilního a vyváženého růstu pro všechny⁽¹¹⁾, a jasně v něm bylo poukázáno na to, že WTO hraje důležitou roli při uskutečňování cílů udržitelného rozvoje a že bez účinného mnohostranného obchodního mechanismu bude mnohem obtížnější toho docílit.

3.2.2 Obchod a investice budou hrát důležitou roli i při zmírňování změny klimatu. Zatím není známo, jaký bude plný dopad Pařížské dohody na oblast obchodu. Pokrok, jehož bylo dosaženo v jednáních o vícestranné dohodě o environmentálních produktech (EGA), naznačuje, že byl učiněn významný posun směrem k začlenění otázek týkajících se změny klimatu do mnohostranné obchodní politiky. Je však ještě nutné vyvinout další mnohostranné iniciativy s cílem podpořit soulad a vzájemnou podporu mezi oblastmi obchodu a životního prostředí.

3.3 Další podstatnou změnou, která ovlivnila mezinárodní obchod a investice, byl mohutný rozvoj globálních hodnotových a dodavatelských řetězců spolu s exponenciálním nárůstem digitálního obchodu a elektronického obchodování.

3.3.1 Značné procento obchodu nyní připadá na meziprodukty a služby, jež jsou dílčími součástmi finálního výrobku. Tento fragmentovaný výrobní proces se může odehrávat v řadě zemí a může v něm dojít ke změnám, rozvojové země se ovšem rovněž snaží specializovat na určité oblasti globálního hodnotového řetězce. Globální dodavatelské řetězce pokrývají ty části globálních hodnotových řetězců, jež se týkají zajišťování dodávek, nikoli však navrhování nebo finální výroby nebo distribuce výrobku či služby.

3.3.2 Sdělení „Obchod pro všechny“ se zcela správně podrobně zabývá službami a jejich exponenciálním rozvojem jakožto ústřední složkou obchodu (bod 2.1.1). Komise však bude muset přesáhnout tradiční aspekt obchodu se službami a bedlivě sledovat, jak bude tento rozvoj dále postupovat a jakým způsobem ovlivňuje mezinárodní obchod.

3.3.3 Výbor je proto potěšen tím, že se ve sdělení „Obchod pro všechny“ zdůrazňuje, že má-li si EU zajistit náležité místo v globálních hodnotových řetězcích, bude nezbytné, aby obchodní politika „řešila ještě rozsáhlejší soubor otázek“⁽¹²⁾. Patří sem podpora obchodu se službami, usnadňování digitálního obchodu a ochrana spotřebitelů a jejich osobních údajů.

⁽¹¹⁾ Ministerské prohlášení z Nairobi – bod 4WT/MIN(15)/DEC https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm.

⁽¹²⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

3.3.4 Výbor vítá také to, že se Komise zavázala dále rozvíjet své politiky s cílem zajistit odpovědné řízení globálních dodavatelských řetězců, které má dle Komise „zásadní význam pro sladění obchodních politik s evropskými hodnotami“⁽¹³⁾. Výbor vítá pokrok, jehož Komise v tomto ohledu již dosáhla, zejména její iniciativu týkající se pracovních práv v Myanmaru. Při plnění cílů sdělení „Obchod pro všechny“ v této oblasti musí hrát klíčovou roli monitorování dodavatelských řetězců.

3.3.5 Bylo by příhodné udělat si jasnější představu o tom, jak globální dodavatelské řetězce fungují, především jakým způsobem ovlivňují hospodářství a trhy práce ve třetích zemích, aby se tak podpořil udržitelný rozvoj, inkluzivní růst, lidská práva, a hlavně vytváření důstojných pracovních míst. V této souvislosti Výbor upozorňuje na svou nedávno zveřejněnou informační zprávu s názvem „Sociální a společenská odpovědnost podniků“⁽¹⁴⁾. V rámci příprav na červnovou Mezinárodní konferenci práce vypracovává také samostatné stanovisko k tématu „Důstojná práce v rámci globálních dodavatelských řetězců“, jímž hodlá přispět k podpoře odpovědného chování podniků, jež je jednou z priorit nizozemského předsednictví.

3.4 Nicméně i nadále má zásadní význam mnohostranný přístup k obchodu. Tento přístup je jádrem světového obchodu a dle sdělení musí zůstat „základním prvkem obchodní politiky EU“⁽¹⁵⁾. WTO však má značně odlišné výchozí podmínky, než mají cíle udržitelného rozvoje či konference COP 21. Cíle udržitelného rozvoje a cíle konference COP 21 jsou jednoznačně vymezené, zatímco WTO disponuje pouze jasným mechanismem. Jak vyplývá z omezených dohod, jež byly uzavřeny na Bali a v Nairobi, je složité dosáhnout stanovení společných cílů WTO.

3.4.1 Výbor i nadále důrazně podporuje mnohostranný přístup, především s ohledem na to, že je nutné dosáhnout cílů udržitelného rozvoje a cílů konference COP 21, a s ohledem na růst globálních hodnotových a dodavatelských řetězců, digitálního obchodu a elektronického obchodování.

3.5 Ve sdělení „Obchod pro všechny“ je zcela správně zdůrazněna⁽¹⁶⁾ ústřední úloha WTO v rozvoji a prosazování pravidel světového obchodu s tím, že soubor pravidel WTO „je základem světového obchodního řádu“⁽¹⁷⁾. WTO zaručuje celosvětovou kompatibilitu a její pravidla – podepřená jejím mechanismem pro řešení sporů⁽¹⁸⁾ – jsou v rozsáhlé míře ceněna a stále více využívána. Je zde reálné nebezpečí, že „megaregionální“ a jiné významné dvoustranné dohody o volném obchodu zavedou pravidla, která se budou překrývat nebo budou dokonce ve vzájemném rozporu, což by pravidla světového obchodu spíše zkomplikovalo, než vyjasnilo. Výbor například se znepokojením poukazuje na to, že ustanovení o pravidlech původu, jež obsahuje nedávno uzavřená dohoda EU s Vietnamem, mohou být v rozporu s tím, k čemu se Vietnam zavázal v dohodě o TPP.

3.6 Mnohé z otázek, jež byly zahrnuty do programu WTO z Dohy, lze vyřešit pouze na mnohostranné úrovni, což je uznáváno již od Uruguayského kola jednání. Patří sem jakákoliv účinná celosvětová dohoda o celkové výši dotací v zemědělství, což je jeden z hlavních cílů programu z Dohy. Je třeba i nadále usilovat o nalezení mnohostranných řešení.

3.6.1 Dohody o volném obchodu musí mít skutečnou přidanou hodnotu. Tyto dohody umožňují ve větší míře zohlednit regionální a národní rozdíly a kulturní specifika. Dohody o volném obchodu musí v konečném důsledku mnohostranný přístup posílit.

3.7 Sdělení „Obchod pro všechny“ se zabývá tím, jak WTO a mnohostranný systém upevnit. Správně se v něm zdůrazňuje nejen regulační aspekt, ale také potřeba cílenějšího přístupu. A v pořádku je rovněž to, že se v něm upozorňuje na rostoucí nerovnováhu v důsledku vzestupu několika rychle se rozvíjejících ekonomik a na to, že tyto ekonomiky musejí více pomáhat ostatním ekonomikám, které v rozvoji zaostávají.

⁽¹³⁾ Tamtéž.

⁽¹⁴⁾ Informační zpráva „Sociální a společenská odpovědnost podniků“ (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.35349>).

⁽¹⁵⁾ COM(2015) 497 final, bod 5.1.

⁽¹⁶⁾ Tamtéž, bod 5.1.1.

⁽¹⁷⁾ Tamtéž.

⁽¹⁸⁾ V současné době je řešen 500. případ.

3.8 Výbor je nicméně znepokojen tím, že sdělení obsahuje dva návrhy, které se zdají být v rozporu s deklarovaným záměrem. Prvním návrhem je to, že by „podskupina členů WTO mohla pokročit v dané otázce dále“ (vícestranný přístup), jako tomu již je v případě jednání o dohodě o environmentálních produktech a jednání o navrhované dohodě o obchodu se službami (TISA). Nicméně pokud by se tento přístup stal pravidlem, mohla by být ze hry vynechána řada důležitých zemí, zejména zemí chudších a rozvojových, především pak těch v Africe. Je třeba úzkostlivě dbát na to, aby byla zaručena slučitelnost vícestranného a plně mnohostranného přístupu.

3.8.1 Zadržet se pak ve sdělení navrhuje, že by taková dohoda, jako je TTIP, měla být zpřístupněna dalším zemím – pokud by se tento návrh (i když byl předložen se zřetelem na Turecko, Norsko a další členské státy EHP) promítl do jiných významných dohod (například do dohody mezi EU a Japonskem nebo do komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci), mohlo by to zpochybnit samotný význam WTO, a to především proto, že by to mohlo znamenat návrat do doby, kdy rozhodující úlohu hrála „čtyřkoalice“ („Quad“) či skupina „G4“.

4. Strategické úvahy a opomenuté aspekty

4.1 Ačkoliv se sdělení „Obchod pro všechny“ věnuje mnoha důležitým strategickým otázkám a klíčovými tématům odvětví obchodu, vykazuje řadu nedostatků.

4.2 Prvním nedostatkem je to, že jsou v něm pouze na dvou místech zmíněny cíle udržitelného rozvoje, i když budou obchod a investice hrát důležitou roli při jejich realizaci. Tyto cíle jsou mnohem ambicióznější než rozvojové cíle tisíciletí a dotknou se prakticky všech zemí, především z toho důvodu, že zahrnují oblast energetiky a změny klimatu.

4.2.1 Bod 4.2. sdělení sice obsahuje řadu důležitých prvků a závazků a pojednává o mnoha podstatných otázkách, včetně posuzování dopadů na udržitelnost a dopadů nových dohod o volném obchodu na nejméně rozvinuté země, zásadní odkaz na celkový přístup EU k uskutečňování cílů udržitelného rozvoje v něm však chybí. Výbor je zklamán tím, že nebyl zaujat plně koordinovaný přístup.

4.3 Dalším nedostatkem je absence jakékoliv zmínky o obnově dohody z Cotonou o partnerství států AKT a EU nebo o těch regionech, obzvláště afrických, s nimiž ještě nebyla uzavřena dohoda o hospodářském partnerství. Jedním z hlavních závěrů konference v Nairobi bylo to, že je zde všeobecná vůle nejen rozvíjet Africkou unii, ale také vybudovat kontinentální zónu volného obchodu (Continental Free Trade Area – CFTA), která bude zahrnovat celou Afriku (více než 50 zemí). EU má jedinečné předpoklady pro to, aby toto úsilí podpořila, a měla by se na to přednostně zaměřit.

4.3.1 Značná pozornost, již EU oprávněně věnuje státům AKT, bude muset získat ještě vyšší prioritu, jakmile začnou být plněny nové cíle udržitelného rozvoje. Výbor je potěšen tím, že má být přezkoumána společná strategie pomoci EU v oblasti obchodu „s cílem zvýšit schopnost rozvojových zemí využívat příležitosti vyplývající z obchodních dohod“ v souladu s cíli udržitelného rozvoje a že má být obchod využíván i na podporu regionální integrace.

4.3.2 Výbor upozorňuje EU na závěrečné prohlášení ze 14. setkání hospodářských a sociálních zájmových skupin AKT-EU, které se konalo v červenci 2015 v Yaoundé⁽¹⁹⁾, v němž se uvádí, že pro dosažení cílů udržitelného rozvoje je nutné mobilizovat všechny dostupné finanční prostředky a že by se tak mělo dít v rámci řádné a transparentní fiskální správy a se zapojením soukromého sektoru.

4.3.3 Tento přístup odráží doporučení uvedená v jiných dvou stanoviscích, která Výbor přijal v nedávné době. V prvním z nich⁽²⁰⁾ bylo zdůrazněno, že pro účinnou pomoc v oblasti obchodu je rovněž nezbytné, aby byly hospodářské a sociální subjekty aktivně zapojeny do formulování programů, monitorování jejich naplňování a hodnocení jejich výstupů a dopadů. Při zajišťování toho, aby vztahy se státy AKT zohledňovaly různorodost těchto zemí, by Komise měla usilovat o rozsáhlé a aktivní zapojení těchto subjektů, včetně sociálních partnerů a širší občanské společnosti. Z tohoto důvodu je politováníhodné, že tato ustanovení nebyla zahrnuta do dohody o hospodářském partnerství, která byla nedávno uzavřena s Jihoafrickým společenstvím pro rozvoj.

⁽¹⁹⁾ Závěrečné prohlášení ze 14. setkání hospodářských a sociálních zájmových skupin AKT-EU v souladu s mandátem, který poskytla dohoda z Cotonou.

⁽²⁰⁾ Úř. věst. C 383, 17.11.2015, s. 49.

4.3.3.1 Ve druhém stanovisku⁽²¹⁾ EHSV zdůraznil, že je nutné podporovat podnikatelské organizace a organizace občanské společnosti v rozvojových zemích v získávání dovedností a schopnosti pozitivně ovlivňovat pracovní prostředí – patří sem rovněž dodržování uznávaných demokratických zásad, které usnadní zakládání a růst podniků, zvýší transparentnost, sníží přebujelou byrokracii a omezí všudypřítomnou korupci, a to především s cílem povzbudit zahraniční a místní investory.

4.4 Třetím nedostatkem je to, že se ve sdělení nehovoří o nutnosti zabezpečit dovoz důležitých zdrojů z příslušných zemí, s nimiž se zatím neplánuje uzavřít dohodu o volném obchodu, nebo nějakým jiným způsobem snížit energetickou závislost EU. Na bezpečných a pravidelných dodávkách energie a hlavních surovin závisí také značné množství pracovních míst. Výbor se tímto tématem zabýval v jednom ze svých předchozích stanovisek, v němž vyzval k přijetí účinné globální strategie a ke stanovení jasného postupu reakce EU na stav nouze nebo na krizi pro případ, že bude dovoz některého důležitého statku náhle nedostupný, ať už z jakéhokoliv důvodu⁽²²⁾.

4.4.1 Mimoto Výbor s politováním konstatoval, že kapitola s názvem „Silnější úloha Evropy na světových trzích s energií“ obsažená v nedávno vydaném sdělení Komise „Balíček týkající se energetické unie“⁽²³⁾ je překvapivě nepropracovaná. Alžírsko a Turecko zařazuje do stejné skupiny, což Výbor nepovažuje za vhodné, a na druhou stranu se vůbec nezmiňuje o klíčových energetických koridorech ani o strategickém partnerství EU s Čínou, zejména v souvislosti se vzájemnou spoluprací v oblasti energetiky a dopravy.

4.4.2 Sdělení „Obchod pro všechny“ bylo zveřejněno ještě předtím, než byla uzavřena dohoda na konferenci COP 21. Systém mezinárodního obchodu bude muset zohlednit cíle této dohody i cíle udržitelného rozvoje. V boji proti změně klimatu bude nutné vzít v potaz také uhlíkovou stopu a pobídky v oblasti biologické rozmanitosti.

4.5 Pokud jde o investice, tedy o oblast, jež je v působnosti EU teprve od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost, navrhuje se ve sdělení „Obchod pro všechny“ modernizovat stávající dohody EU o volném obchodu a vložit do nich zvláštní kapitolu věnovanou investicím. Dále se pak navrhuje zahájit nová samostatná jednání s Hongkongem a Tchaj-wanem.

4.5.1 Kromě toho se sdělení snaží upravit ochranu investic a rozhodčí řízení, a to v návaznosti na polemiku okolo mechanismu urovnávání sporů mezi investory a státem a na návrhy, jež byly následně předloženy v rámci jednání o TTIP. Navrhuje se v něm klást větší důraz na to, aby bylo v dohodách o volném obchodu zakotveno právo státu na regulaci, a podniknout kroky pro transformaci starého systému „na veřejný soudní systém pro investice sestávající ze soudu prvního stupně a z odvolacího soudu, které budou fungovat jako tradiční soudy“⁽²⁴⁾. Tento systém bude mít kodex chování a nezávislé soudce splňující vysoké technické a právní kvalifikační požadavky.

4.5.2 Výbor vybízí k otevřené a transparentní diskusi. Je proto politováníhodné, že tyto návrhy, proti nimž se důrazně postavila široká škála organizací občanské společnosti, protože se podstatně neliší od mechanismu urovnávání sporů mezi investory a státem, k němuž se EHSV vyjádřil kriticky⁽²⁵⁾, byly nyní zahrnuty do znění dohody o volném obchodu mezi EU a Vietnamem a revidované komplexní dohody o hospodářské a obchodní spolupráci, aniž by proběhl úplný a řádný konzultační proces.

4.6 V neposlední řadě je pro ambiciózní obchodní a investiční politiku EU nutné mít k dispozici odpovídající, speciálně vyčleněné a dostatečné prostředky, ať už na další souběžná jednání, na monitorování a provádění obchodních dohod (včetně dostatečného financování monitorování ze strany občanské společnosti) nebo na obhajobu obchodu před širokou veřejností. Při provádění sdělení „Obchod pro všechny“ je třeba dbát především na to, aby byly vyčleněny dostatečné prostředky na oblasti, v nichž jsou nejvíce zapotřebí, přičemž musí být zohledněna i úloha misí a delegací EU ve třetích zemích.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 67, 6.3.2014, s. 1.

⁽²²⁾ Úř. věst. C 67, 6.3.2014, s. 47.

⁽²³⁾ COM(2015) 80 final.

⁽²⁴⁾ Tamtéž.

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV k tématu Ochrana investorů a urovnávání sporů mezi investorem a státem v obchodních a investičních dohodách EU se třetími zeměmi, Úř. věst. C 332, 8.10.2015, s. 45.

5. Udržitelnost a hodnoty EU – způsob, jak přesvědčit Evropany

5.1 Má-li být sdělení „Obchod pro všechny“ úspěšné, bude důležité přesvědčit v širší diskusi Evropany o výhodách obchodu. O obchod a investice se nyní zajímá veřejnost a rozsáhlá část občanské společnosti těmto tématům přisuzuje velký význam, přičemž se mnozí pozastavují nad základními zásadami. Dřívější domněnka EU, že liberalizovaný obchod je automaticky přínosný, se již nepovažuje za platnou.

5.2 Sdělení „Obchod pro všechny“ se obšírně zabývá problematickými otázkami, jež vyvstaly během diskuse o TTIP. Jednoznačně se v něm uvádí, že „Komise musí provádět politiku, z níž může těžit společnost jako celek a jež prosazuje kromě hlavních ekonomických zájmů evropské a univerzální standardy a hodnoty, klade větší důraz na udržitelný rozvoj, lidská práva, daňové úniky, ochranu spotřebitelů a na odpovědný a spravedlivý obchod“⁽²⁶⁾. Důležitou roli budou hrát také opatření v oblasti boje proti daňovým podvodům a vyhýbání se daňovým povinnostem. Komise ve sdělení přislíbila, že „žádná obchodní dohoda EU nepovede ke snížení úrovně ochrany spotřebitelů, životního prostředí ani sociální ochrany a ochrany zaměstnanců“⁽²⁷⁾. V návaznosti na konferenci COP 21 je nyní třeba věnovat pozornost také otázce globálního oteplování.

5.3 Výbor vítá tyto závazky, které vycházejí ze sdělení „Globální Evropa“, v němž bylo uvedeno, že „s tím, jak vyznáváme sociální spravedlnost a soudržnost na domácím trhu, měli bychom také usilovat o prosazování našich hodnot, včetně sociálních a ekologických standardů a kulturní různorodosti, v celosvětovém měřítku“⁽²⁸⁾.

5.3.1 Důraz, jež EU klade na udržitelný rozvoj, zčásti pramení z jejího obecného záměru podporovat a posilovat společnou víru v demokracii, právní stát, lidská práva, transparentnost a předvídatelnost. Týká se to především ochrany životního prostředí, boje proti změně klimatu, prosazování důstojných pracovních podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a celé řady otázek, jimiž se zabývají hlavní úmluvy MOP a klíčové mnohostranné úmluvy v oblasti životního prostředí. Nyní je důležité, aby ústřední úlohu hrály i cíle udržitelného rozvoje.

5.3.2 Ve většině odvětví – avšak nikoli v textilním či keramickém průmyslu – hrají cla v obchodních jednáních podružnou roli ve srovnání s necelními překážkami a pravidly, včetně spolupráce v oblasti regulace. Dopad regulační spolupráce vyvolává obavy ohledně toho, kdo bude na celé situaci ve skutečnosti nejvíce profitovat. Jak se ve sdělení zdůrazňuje, je důležité, aby bylo této spolupráce v oblasti regulace dosaženo, aniž by byla snížena stávající úroveň regulační ochrany v klíčových oblastech, jako je zdraví, bezpečnost, životní prostředí, pracovní podmínky a ochrana spotřebitele. Možný postup naznačuje kapitola o sanitárních a fyto-sanitárních opatřeních v komplexní dohodě o hospodářské a obchodní spolupráci. Je třeba zaručit právo na regulaci a zamezit uplatňování dvojích měřítek.

5.4 Výbor je potěšen tím, že Komise vyjádřila záměr ochránit v dohodách o volném obchodu veřejné služby, což odpovídá postojům, které v této věci zaujaly EHSV, Evropský parlament a širší občanská společnost. Domnívá se, že to lze nejlépe zajistit prostřednictvím pozitivního seznamu, co se týče přístupu na trh a národního zacházení.

5.5 S tím, jak se obchod stal rozsáhleji diskutovaným tématem, již nelze automaticky počítat s ratifikací obchodních dohod ze strany Evropského parlamentu, který má nyní větší pravomoci a zastupuje mnohem širší spektrum názorů. Proto Výbor očekává, že Komise při svých obchodních jednáních vezme v úvahu připomínky a obavy, které vyjádřil Parlament ve svých usneseních, naposledy v usneseních týkajících se TTIP a TISA. Jelikož je pravděpodobné, že se některé dohody o volném obchodu dotknou smíšených pravomocí, bude v těchto případech nutné, aby byly ratifikovány vnitrostátními parlamenty. V takových případech bude ratifikace vyžadovat plné převzetí odpovědnosti v souladu s vnitrostátními ústavními předpisy. Komise bude muset vyvinout další iniciativy, aby docílila schválení těchto dohod, a to jak na úrovni EU, tak na úrovni jednotlivých členských států.

⁽²⁶⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽²⁷⁾ Tamtéž.

⁽²⁸⁾ COM(2006) 567 final, bod 3.1. podbod iii).

5.6 Silné stránky EU v oblasti obchodu i nadále patří k jejím největším devizám, argumenty ve prospěch obchodu, a zejména ve prospěch investic je však nutné neustále připomínat. Na úrovni EU i na úrovni členských států musí probíhat rozsáhlá a fundovaná diskuse, do níž bude zapojena občanská společnost a v níž se budou moci vyjádřit všechny zainteresované strany.

5.6.1 Doposud se mělo za to, že rozsáhlejší a atraktivní sortiment dovážených výrobků spolu s poklesem nákladů díky snížení nebo zrušení cel spotřebitelům přináší snadno rozpoznatelné výhody, protože s sebou nese větší výběr a rozmanitost. Nedořešené zůstávají takové otázky, jako je snížení roamingových poplatků pro telekomunikaci s obchodními partnery. Je nezbytné podporovat ochotu spotřebitelů utrácet na domácích trzích, aby bylo možné docílit rozsáhlejších přínosů liberalizace obchodu v EU, zejména v podobě většího hospodářského růstu a zaměstnanosti.

5.7 Sdělení sice zdůrazňuje význam obchodu pro EU z hlediska růstu a zaměstnanosti, stejně důležitý je však postoj spotřebitelů, kteří jsou znepokojeni případným oslabením standardů a potenciálními dopady na životní prostředí.

5.7.1 Spotřebitelé, které sdělení „Obchod pro všechny“⁽²⁹⁾ označuje za ty, jimž z odstraňování překážek obchodu plyne prospěch, musí celosvětovému trhu důvěřovat. Aby se toho dosáhlo, musí být obchodní politika zjevně v souladu s udržitelným rozvojem, včetně dlouhodobé hospodářské udržitelnosti. Tento aspekt bude třeba v plné míře zohlednit i při posuzování dopadů, které bude muset přinášet viditelné výsledky.

5.7.2 Spotřebitelé a širší občanská společnost musejí být v centru pozornosti při koncipování politik. Výbor velmi pozitivně hodnotí důraz, který je ve sdělení kladen na to, aby obchodní politika přinášela větší prospěch spotřebitelům a aby byla otevřenější a transparentnější. Sdílí však znepokojení nad tím, že ještě stále nebyly zavedeny mechanismy, které by v obchodní politice zakotvily zásadu předběžné opatrnosti a přístup založený na posouzení rizik. To pak musí být nedílnou součástí „zásady inovace“⁽³⁰⁾.

6. Transparentnost a výraznější zapojení občanské společnosti

6.1 Sdělení „Obchod pro všechny“ bude posuzováno podle toho, zda bude Komise schopna dokázat, že obchodní dohody nesnižují normy v oblasti životního prostředí a práce a další normy. Bude rovněž muset ukázat, že i ona sama nese zodpovědnost za svá jednání týkající se obchodu a investic a že je schopna dostát svým prohlášením ohledně prospěšnosti pro všechny.

6.1.1 Toho lze dosáhnout jedině daleko větším zapojením občanské společnosti od samého počátku.

6.1.2 Sdělení „Obchod pro všechny“ se zabývá nutností aktivní spolupráce s občanskou společností, avšak ne tak obsáhle, jak by se dalo očekávat. EHSV má vhodné předpoklady pro to, aby k tomu v rámci své institucionální úlohy přispíval prostřednictvím svých pravidelných kontaktů s občanskou společností v EU a mimo ni. Součástí toho musí být rovněž přímá konzultace se sociálními partnery ohledně možných dopadů obchodu a investic na pracovní místa.

6.2 Sdělení nyní plně uznává potřebu transparentnosti, a to s ohledem na polemiku, již vyvolalo TTIP. Je potěšující, že má být u všech jednání zajištěna stejná míra transparentnosti, jaká je uplatňována v případě TTIP. Výbor proto žádá Radu, aby neprodleně zveřejnila mandát a znění projednávaných dokumentů týkajících se dohody o volném obchodu mezi EU a Japonskem.

6.2.1 Výbor je toho názoru, že informování občanské společnosti během každého kola jednání je mimořádně důležité. Užitečná byla také zvláštní poradní skupina, jež byla zřízena, aby přispívala v průběhu jednání o TTIP. Výbor byl zklamán tím, že nebyl jakožto instituce oficiálně přizván k účasti v této skupině. V budoucnosti je třeba to napravit.

⁽²⁹⁾ COM(2015) 497 final, bod 4.1.1.

⁽³⁰⁾ Viz poznámka pod čarou 5.

6.3 Co však ve sdělení zcela zjevně chybí, je jakákoliv zmínka o monitorovacích mechanismech občanské společnosti, jež dohlížejí na plnění kapitol věnovaných obchodu a udržitelnému rozvoji ve stávajících obchodních dohodách EU, nebo o tom, jakým způsobem by se daly rozvinout a posílit. Výbor je přesvědčen, že mechanismy prosazování se musí stejným způsobem uplatňovat i u samotných kapitol věnovaných obchodu a udržitelnému rozvoji, počínaje návrhem Komise týkajícím se TTIP.

6.3.1 Jedná se o politováníhodnou okolnost. Ve své reakci na sdělení „Globální Evropa“ Výbor vyzval k tomu, aby byla do každé následující dohody o volném obchodu začleněna kapitola týkající se obchodu a udržitelného rozvoje a aby občanská společnost hrála aktivní monitorovací úlohu⁽³¹⁾.

6.3.2 Počínaje dohodou mezi EU a Koreou z roku 2010 bylo uzavřeno sedm obchodních dohod EU, v nichž kapitola o obchodu a udržitelném rozvoji zaujímá význačné místo. Výbor od té doby požaduje, aby byly kapitoly týkající se obchodu a udržitelného rozvoje zahrnovány do samostatných investičních dohod⁽³²⁾.

6.3.3 Výbor se domnívá, že dosavadní absence důkladného posouzení těchto kapitol, jejich monitorování či případného posílení je v rozporu s jinak vítaným úmyslem Komise i nadále prosazovat zahrnutí ambiciózních a inovativních kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji, spolu s důležitými ustanoveními, jež tyto kapitoly obsahují, do obchodních a investičních dohod EU.

6.3.4 Do každé dohody byly zahrnuty různé druhy společných mechanismů občanské společnosti pro monitorování provádění kapitol věnovaných obchodu a udržitelnému rozvoji. V současnosti je již k dispozici dostatek zkušeností a poznatků, na jejichž základě se lze zamyslet a formulovat jasná a konstruktivní doporučení do budoucna.

6.3.5 Tyto mechanismy mají značný potenciál a mohou popřípadě přinést hmatatelné výsledky, pokud jde o pozitivní účinky obchodu a investic. Jsou důležitým prostředkem pro dialog a spolupráci s občanskou společností z partnerských zemí, vyžadují však také čas, vynaložení určitého úsilí a vybudování kapacit, aby mohly plně a účinně fungovat, a to zejména tam, kde existuje odlišný model občanského a sociálního dialogu než v EU. Stávající kontakty EHSV byly přínosné při zřizování domácích poradních skupin.

6.4 S tím, jak počet domácích poradních skupin roste, se objevují skutečné problémy se zajišťováním vyváženého zastoupení všech stran v těchto orgánech, což vede ke značným průtahům.

6.4.1 K dalším častým problémům patří:

- omezená kapacita příslušných organizací – je zapotřebí lepší propagace, a to jak v partnerských zemích, tak mezi subjekty občanské společnosti;
- nutnost zanést do znění dohody ustanovení o pořádání společných schůzí domácích poradních skupin z EU a z dané partnerské země, aby si obě strany mohly vyměňovat zkušenosti a aby mohly stanovit společná kritéria pro monitorování;
- vyčlenění odpovídajících prostředků na zapojení občanské společnosti – mělo by se to vztahovat také na rozsáhlejší činnost, včetně seminářů či studií, jež přispívají k dosahování cílů v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje.

6.4.2 Dále Výbor doporučuje, aby byl mandát domácích poradních skupin rozšířen na veškeré otázky, jež jsou pro občanskou společnost důležité, včetně spolupráce v oblasti regulace, kapitol zaměřených na malé a střední podniky a ustanovení souvisejících s lidskými právy.

V Bruselu dne 28. dubna 2016

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Georges DASSIS

⁽³¹⁾ Úř. věst. C 211, 19.8.2008, s. 82.

⁽³²⁾ Úř. věst. C 268, 14.8.2015, s. 19.